
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» імені Т. Г. ШЕВЧЕНКА

ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

*Кафедра загальної, вікової та соціальної психології
імені М.А. Скока*

І.М. ЮЩЕНКО

ОСНОВИ ВІКОВО-ПСИХОЛОГІЧНОГО
КОНСУЛЬТУВАННЯ

Навчально-методичні рекомендації
до самостійної роботи з курсу
«Основи віково-психологічного консультування»
для студентів закладів вищої освіти
спеціальності «Психологія»

Чернігів
2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» імені Т. Г. ШЕВЧЕНКА

ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

*Кафедра загальної, вікової та соціальної психології
імені М.А. Скока*

І.М. ЮЩЕНКО

ОСНОВИ ВІКОВО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

**Навчально-методичні рекомендації
до самостійної роботи з курсу
«Основи віково-психологічного консультування»
для студентів закладів вищої освіти
спеціальності «Психологія»**

Чернігів
2023

УДК 159.9 (075.8)
Ю 98

Рецензенти: *Чепурна А.Л.* кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та креативних індустрій
Національного університету
«Чернігівська полетехніка»;

Волеваха І.Б. кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Пенітенціарної Академії України.

Ющенко І.М.

Ю 98 **Основи віково-психологічного консультування :**
навчально-методичні рекомендації до самостійної роботи
з курсу «Основи віково-психологічного консультування»
для студентів закладів вищої освіти спеціальності
«Психологія» Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023.
40 с.

УДК 159.9 (075.8)

Рекомендовано до друку
вченою радою ННІ психології та соціальної роботи
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка (Протокол № 9 від 23.05.2023 р.)

© Ющенко І.М., 2023

ЗМІСТ

Вступ _____	4
Структура навчальної дисципліни _____	6
Зміст курсу _____	7
Методичні рекомендації	
до опрацювання лекційного матеріалу _____	10
Методичні рекомендації до оформлення конспекту лекцій _____	10
Методичні рекомендації до самостійного вивчення теми _____	10
Перелік тем для самостійного вивчення _____	10
Методичні рекомендації до виконання та оформлення	
самостійної роботи студентів _____	11
Вимоги до рефератів _____	11
Вимоги до доповідей та повідомлень _____	11
Вимоги до конспектування наукових текстів _____	12
Завдання для самостійної роботи до модулів _____	12
Методичні матеріали до практичних занять _____	14
Тематика практичних занять _____	14
Хід практичних занять _____	14
Зміст практичних занять _____	16
Приклади консультативних випадків _____	27
Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів _____	29
Система перекладу балів залікові оцінки _____	30
Модульний контроль (прикладі тестових завдань) _____	31
Загальний розподіл балів _____	36
Рекомендована література _____	37

ВСТУП

Підтримка людей у вирішенні їхніх життєвих проблем потребує глибоких знань у царині людської природи, міжособистісних взаємин та стосунків між поколіннями. У поле зору психологічної практики потрапляють найрізноманітніші проблеми всіх вікових періодів життя людини – дитинства, юнацтва, зрілого віку, старості. Кожний період життя містить можливості саморозвитку, самовиховання та самореалізації.

Необхідність регулярного і якомога більш раннього контролю за ходом психічного розвитку дитини давно визнана у вітчизняній психології. Психологічна практика свідчить і про те, що звернення за консультацією з вирішення вікових проблем трапляється досить часто. Це створює гостру потребу в спеціальній підготовці психологів до такого роду практичної діяльності.

Вирішення будь-яких вікових проблем, не може бути успішним без уважного їх аналізу під кутом зору змісту та умов конкретного вікового етапу, без врахування закономірностей онтогенезу людини загалом.

Вибіркова дисципліна «Основи віково-психологічного консультування» призначена для професійної підготовки бакалавра спеціальності 053 «Психологія».

Дисципліна викладається на 4-му курсі протягом 8-го семестру.

Мета навчальної дисципліни: ознайомлення студентів зі специфікою здійснення психологічного консультування дітей, підлітків та дорослих різних вікових груп.

Завдання дисципліни

1. Вивчення теоретичних та методологічних засад психологічного консультування.

2. Знайомство з особливостями ведення психологічного консультування дітей та дорослих у різний віковий період і з різних проблем.

3. Вивчення специфіки консультативної роботи з батьками.

4. Формування навичок ведення віково-психологічного консультування.

Основні методики та прийоми викладання та засвоєння курсу вікового психологічного консультування:

- проблемне викладання теоретичного лекційного матеріалу;
- дискусійне обговорення питань семінарів;
- індивідуальні та групові консультації студентів;
- оперативний контроль та самоконтроль знань;
- вивчення книг, статей та публікацій з питань психологічного консультування.

По закінченню курсу студенти повинні знати: сутність та цілі віково-психологічного консультування, стадії та зміст психологічного консультування; специфіку консультативної роботи психолога з різними віковими групами дітей їх батьками (особливості консультування дітей дошкільного, молодшого шкільного віку, консультування підлітків та юнацтва), специфічні проблеми консультування дорослих та людей похилого віку;

повинні вміти: проводити індивідуальні консультації з батьками дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, здійснювати психодіагностичну та психокорекційну роботу з дітьми, відповідно до запиту; консультувати підлітків та юнацтво з гострих вікових проблем та здійснювати віково-психологічне консультування дорослих та людей похилого віку.

Обсяг дисципліни. На вивчення дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ECTS (з них, 20 – лекційних, 10 – практичних, 60 – самостійна робота студентів). Форма підсумкового контролю – залік.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи ВПК. Консультування дітей дошкільного та молодшого шкільного віку												
Тема 1. Консультування як вид психологічної допомоги. Цілі та завдання ВПК	11	2	-	-	5	4	11	2	-	-	4	5
Тема 2. Специфіка ВПК дошкільників	12	2	2	-	4	4	12	2	-	-	5	5
Тема 3. Проблеми ВПК дітей молодшого шкільного віку	12	2	2	-	4	4	12	2	-	-	5	5
Разом за модуль 1	35	6	4		13	12	35	6	-	-	14	15
Змістовий модуль 2. Консультування підлітків та осіб юнацького віку												
Тема 4. ВПК дітей підліткового віку	10	2	-	-	4	4	10	2	-	-	4	4
Тема 5. Специфіка ВПК батьків підлітків	10	2	-	-	4	4	10	-	-	-	5	5
Тема 6. ВПК осіб юнацького віку	10	-	2	-	4	4	10	-	-	-	5	5
Разом за модуль 2	30	4	2		12	12	30	2	-	-	14	14
Змістовий модуль 3. Віково-психологічне консультування дорослих та людей похилого віку												
Тема 7. Психологічне консультування в період дорослості	12	2	-	-	5	5	12	-	-	-	6	6
Тема 8. Проблемно-орієнтований підхід у консультуванні дорослих	12	2	-	-	5	5	12	-	-	-	6	6
Тема 9. Консультування осіб похилого віку	11	-	2	-	5	5	11	-	-	-	5	6
Разом за модуль 3	35						35				17	18
Усього годин	90	20	10			60	90	-	-	-	43	47

ЗМІСТ КУРСУ

1-й модуль

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВІКОВО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ. КОНСУЛЬТУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 1. Вступ до віково-психологічного консультування. Цілі та завдання віково-психологічного консультування

Сутність психологічного консультування як виду практичної діяльності. Сфери застосування психологічного консультування. Визначення віково-психологічного консультування та проблеми консультування дітей. Цілі та завдання віково-психологічного консультування. Концептуальні засади віково-психологічного консультування. Етичні принципи діяльності психолога-консультанта. Вимоги до професійно-особистісних якостей психолога-консультанта. Діагностичні методики у віковому консультуванні. Психотехніки у віковому консультуванні.

Тема 2. Психологічне консультування в період дошкільного дитинства

Психологічні труднощі дитини дошкільного віку. Проблема готовності дитини до навчання у школі. Структура психологічної допомоги в контексті віково-психологічного консультування. Чинники емоційного благополуччя як умову повноцінного розвитку і здоров'я дитини. Методи та техніки виявлення та корекції ставлення дитини до себе, до своєї діяльності, до інших людей. Консультування з проблем дитячих страхів та тривожності у дошкільному віці. Психологічна допомога дітям дошкільного віку з емоційними та поведінковими труднощами, завдання та напрямки психологічної допомоги дітей, рекомендації батькам та педагогам.

Тема 3. Проблеми консультування дітей молодшого шкільного віку

Адаптація до навчання та причини шкільної дезадаптації. Особливості консультативних звернень батьків молодших школярів. класифікацію випадків звернення. Схема обстеження молодших школярів у випадку психогенної шкільної дезадаптації.

2-й модуль.
**ВІКОВО-ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ
В ПЕРІОД ПІДЛІТКОВОГО ТА ЮНАЦЬКОГО ВІКУ**

Тема 4. Психологічне консультування в період підліткового віку

Специфіка консультування підлітків. Вплив Я-концепції на поведінку підлітків. Структура консультативної роботи з підлітками. Типові запити до консультанта. Консультування з проблем труднощів у навчанні, проблем подолання підліткової кризи, консультування з проблем дисгармонійності характеру; порушення міжособистісних взаємин, розвитку самосвідомості. Основні методи консультативної роботи з підлітками. Аналіз консультативних випадків.

Тема 5. Консультування батьків із приводу ускладнень у взаєминах із підлітками

Проблеми консультування батьків дорослих дітей. Напрямки корекції стосунків батьків і дитини. Консультування батьків із приводу проблем і складнощів у житті дитини. Консультування батьків із приводу їхніх власних проблем.

Тема 6. Консультування осіб юнацького віку

Вікові особливості та завдання розвитку у юнацькому віці. Структура консультування осіб юнацького віку. Основний зміст консультативної роботи з особами юнацького віку. Допомога у вирішенні проблеми життєвого, професійного, морального, самовизначення. Типові запити до психолога-консультанта. Найбільш ефективні методи консультативної роботи.

3-й модуль

ВІКОВО-ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ДОРΟΣЛИХ ТА ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

Тема 7. Консультативна робота з дорослими людьми

Поняття «криза» у контексті ВПК. Види життєвих криз. Типи ставлення людини до кризової ситуації. Проблемно-орієнтоване консультування як технологія надання психологічної допомоги людині, яка переживає життєву кризу. Відновлення особистісних ресурсів як стратегія психологічної допомоги. Стратегічні принципи психологічної допомоги особистості.

Тема 8. Консультування осіб похилого віку

Мета та завдання віково-психологічного консультування осіб похилого віку. Зміст психокорекційної роботи з людьми похилого віку. Особливості методів та технік консультативної роботи, її етапи. Специфіка стосунків консультанта та клієнта похилого віку.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

У закладі вищої освіти найбільш суттєвою формою передачі певного об'єму знань з дисципліни є академічна лекція.

Лекція допомагає у стислий час зорієнтувати студентів на усвідомлення суттєвих питань теми, сформулювати свої погляди та інші відомості про шляхи розв'язання проблеми.

Методичні рекомендації до оформлення конспекту лекції

При конспектуванні лекцій важливо:

- записувати лише найбільш суттєве, ключовими словами;
- логічно пов'язувати окремі частини матеріалу, ілюструючи його прикладами, малюнками, обираючи один, найбільш вдалий або яскравий ілюстративний матеріал;
- повністю заносити таблиці, графіки, статистичні відомості;
- виділяти найбільш важливі положення, смислові блоки і думки;
- виокремлювати питання, які потребують додаткового висвітлення під час семінарів і практичних занять.

Методичні рекомендації до самостійного вивчення теми

- чітко усвідомити мету і навчальне завдання;
- розібрати конспект лекції, ознайомитись з рекомендованою літературою;
- підготувати відповіді на питання теми;
- виділити питання, які потребують додаткового роз'яснення;
- зробити виписки, посилання з рекомендованої літератури, які знадобляться для аргументованої відповіді.

Перелік тем для самостійного вивчення

1. Історія становлення психологічної практики консультування дітей.
2. Проблеми розвитку дітей дошкільного віку у працях вітчизняних і зарубіжних науковців.
3. Консультування батьків немовлят та дітей раннього віку.
4. Готовність до шкільного навчання: діагностичний та корекційний аспект.
5. Психологічне консультування в сфері освіти.
6. Консультування юнацтва з проблеми професійного вибору.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студента (СРС) є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Метою СРС є набуття додаткових знань, перевірка отриманих знань на практиці, вироблення фахових вмінь та навичок. Вивчення навчальної дисципліни «Основи віково-психологічного консультування» передбачає такі види СРС:

- реферування наукових джерел з питань, котрі винесені викладачем на самостійне опрацювання студентів;
- підготовка повідомлень до практичних занять;
- конспектування наукових текстів;
- розв'язування консультативних задач;
- підготовка до написання модульних контрольних робіт.

ВИМОГИ ДО РЕФЕРАТІВ

Студент готує реферат із теми, яка визначена викладачем. Реферат повинен містити наступні елементи: титул, зміст (план), вступ (із коротким описом проблеми), основна частина (аналіз питань з теми), висновки, перелік використаних джерел (від 3 до 10 джерел; бажано використання у т.ч. новітніх наукових джерел за останні 5 років). В основній частині реферату повинні бути зроблені посилання на усі зазначені джерела (у квадратних дужках – [1], [1; 3] або [5, с. 97] – при посилання на цитати). Загальний обсяг реферату – 10-12 сторінок формату А4. Дозволяється рукописний варіант реферату.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДОПОВІДЕЙ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ

Робота має мати обсяг 6–10 друкованих (Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал – 1,5; абзацний відступ – 1,25 см, всі поля по 2 см) або 12–20 рукописних сторінок тексту (враховуючи тільки вступ, сам текст і висновки).

Всі сторінки мають бути пронумеровані (крім титульної сторінки). Мають бути зазначені літературні джерела (повинно бути використано не менше 5 джерел). Якщо використані інтернет-ресурси має бути вказані адреси сайтів. У роботі бажано використовувати публікації з періодичної преси.

Обов'язковою умовою написання реферату є план, що складається не менше, ніж з 3-х пунктів, а також вступ та висновки, які повинні виражати власне ставлення студента до обраної теми.

ВИМОГИ ДО КОНСПЕКТУВАННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ

Конспект має містити правильно оформлену бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).

Обов'язковою умовою конспектування має бути план (простий або складний). Кожного пункт плану повинен містити основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.

Опрацьований науковий текст має бути представлений у вигляді тез або анотації, можуть бути використані, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

(Теми повідомлень, доповідей та конспектів наукових джерел)

Модуль 1

1. Законспектувати Розділ 1 «Технологія консультативної взаємодії» (Васьківська С. В. Основи психологічного консультування : навчальний посібник. К.: Четверта хвиля, 2004. 256 с.) С. 6-97.

2. Підготувати доповідь на тему: «Основні положення вітчизняної вікової психології як теоретична основа консультування з проблем дитячого розвитку».

3. Підготувати доповідь на тему: «Психологічні типи дітей дошкільного віку» або «Структура психологічного синдрому» (згідно з підходом А. Л. Венгера).

4. Підібрати діагностичні методики для діагностики дитини дошкільного віку, що має відхилення у розвитку чи поведінці.

Модуль 2

1. Підготувати повідомлення на тему: «Особливості консультативної роботи з діадою «мати-підліток» або «батько-підліток».

2. Підготувати повідомлення на тему: «Синдромний аналіз типових ускладнень розвитку у дітей та підлітків, як засіб виявлення проблем підліткового віку (згідно з А. Л. Венгером).

3. Підготувати конспект Розділу 6 «Консультування батьків з приводу складнощів у взаєминах із дорослими дітьми».

Модуль 3

1. Підготувати доповідь на тему: «Класифікація психотехнічних одиниць і типів взаємодії психотерапевта і клієнта в консультативній роботі» згідно з підходом Ф. Е. Василюка».

2. Законспектувати приклад консультативної бесіди з елементами проблемного аналізу (Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. К.: Четверта хвиля, 2004. 256 с. С. 172-176.

3. Підготувати реферат або презентацію на тему: «Нормативні кризи у дорослому віці та терапевтичні чинники консультативної психологічної допомоги».

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Теми	Кількість годин
1	Консультування як вид психологічної допомоги. Специфіка віково-психологічного консультування	2
2	Проблеми консультування дітей дошкільного та молодшого шкільного віку	2
3	Психологічне консультування в період підліткового віку	2
4	Консультування осіб юнацького віку	2
5	Консультативна робота з дорослими людьми	2
Всього		10

ХІД ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття з дисципліни складаються із двох частин. Перша частина заняття присвячується обговоренню винесених питань, з метою отримання уявлень про проблеми консультування з вікових проблем розвитку. Друга частина заняття застосовуються елементи групової дискусії та ділової гри.

Друга частина присвячується тестовому контролю або розв'язанню професійно-орієнтованих завдань, зокрема аналізу консультативних випадків у мікрогрупах з наступним обговоренням.

Проведення аналізу випадків відбувається згідно зі схемою (Г. В. Бурменська та ін.), що наводиться нижче.

Схема аналізу консультативних випадків складається з наступних етапів:

1. *Планування змісту бесіди з клієнтом* з метою отримання додаткової анамнестичної інформації про зміст та характер проблеми проблем. Обґрунтування форми бесіди та послідовність запитань (схеми інтерв'ю).

2. *Висунення гіпотез про можливі причини труднощів*. Обґрунтування висунутих гіпотез (віково-психологічними особливостями дитини, загальними закономірностями розвитку у певному віці, інформацією, що міститься в описі випадку, тощо).

3. *Планування (за потреби) діагностичного обстеження* у відповідності з гіпотезами. Вказати цілі і задачі психологічного обстеження, підібравши для кожної з них конкретні методики.

4. *Складання схеми психологічного заключення*. Вказати причини труднощів та механізм симптомоутворення. Сформулювати умовно-варіантний прогноз розвитку.

5. *Формулювання системи психологічних, психолого-педагогічних рекомендацій* для надання психологічної допомоги. Скласти план корекційної, профілактичної та розвивальної роботи. Скласти прогноз ефективності корекційно-профілактичної роботи на основі виокремлення сприятливих умов та факторів ризику, визначити критерії оцінки ефективності корекційної роботи. Розробити (при необхідності) план психологічного супроводу випадка.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВІКОВО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ. КОНСУЛЬТУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Заняття 1

**Тема: Консультування як вид психологічної допомоги.
Специфіка віково-психологічного консультування**

■ **Основні поняття:** психологічна консультація, консультативна ситуація, запит, консультативне інтерв'ю, віково-психологічне консультування, вікова норма психічного розвитку, психодіагностика вікового розвитку.

► План

- I. Обговорення теоретичних питань:
 1. Предмет та завдання консультативної психології.
 2. Принципи надання психологічної допомоги особистості.
 3. Сутність віково-психологічного консультування.
 4. Організація та структура консультативної взаємодії у віково-психологічному консультуванні.
- II. Виконання тестового завдання.

Запитання для самоперевірки

1. У чому полягає специфіка психологічного консультування як окремого виду психологічної допомоги.
2. Чим відрізняється психологічне консультування від інших видів психологічної допомоги?
3. Яка мета та завдання віково-психологічного консультування.
4. Назвіть етапи віково-психологічного консультування.

Оцінювання заняття №1

Вид роботи	Макс. оцінка (у балах)
Усна відповідь, доповідь, участь в обговоренні теоретичних питань	3
Виконання тестового завдання	2
Максимальна оцінка	5

Рекомендована література

Основна

1. Булах І. С., Кузьменко В. У., Помиткін Е. О. [та ін.]. Консультативна психологія : підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 484 с.
2. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: навч. посіб. К.: Четверта хвиля, 2004. С. 8–26. URL: <https://www.twirpx.com/file/394644/>
3. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 384 с.
4. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с.
5. Михальченко Н. В. Психотерапія з психокорекційною роботою : навч.-метод. посіб. Миколаїв, 2018. 172 с.
6. Психологічне консультування: теорія та практика : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. І. М. Зварича, В. Г. Панка, В. М. Радчук. Чернівці : Рута, 2011. 272 с.
7. Хомич Г. О., Ткач Р. М. Основи психологічного консультування: навч. посіб. Київ, 2004. 152 с. URL: https://lkkeip.at.ua/_ld/1/146_up_31.pdf

Додаткова

1. Бурменская Г. В. Карабанова О. А. Лидерс А. Г. Возрастно-психологическое консультирование. Проблемы психического развития детей. М.: Изд-во МГУ, 1990. 136 с.
2. Василюк Ф. Е. Уровни построения переживания и методы психологической помощи. *Вопросы психологии*. 1988. № 5. С. 27-37.
3. Галян І. М. Психодіагностика : посібник. Київ, 2011. 459 с.
4. Митник О. Я. Психологічне консультування : навч.-метод. посіб. Київ: Слово, 2016. 123 с.
5. Опанасенко Л. А. Основи психологічного консультування: у схемах і таблицях. Миколаїв : Іліон, 2019. 134 с.
6. Панок В., Титаренко Т., Чепелева Н. та ін. Основи практичної психології : підручник. Київ. Либідь, 2013. 536 с.

Заняття 2

Тема: Проблеми консультування дітей дошкільного та молодшого шкільного віку

■ **Основні поняття:** вікові норми розвитку, виховні настанови батьків, психологічні проблеми дошкільників, готовність до навчання, соціально-психологічна адаптація, структура психологічної допомоги дітям, психогенна шкільна дезадаптація.

► План

I. Обговорення теоретичних питань:

1. Проблеми і завдання психологічного консультування у дитячому віці.
2. Специфічні особливості консультування дошкільників та види консультування з проблем дітей дошкільного віку.
3. Основні психологічні проблеми дітей молодшого шкільного віку, що потребують консультації психолога.
4. Діагностика та корекція психогенної шкільної дезадаптації у дітей молодшого шкільного віку в контексті ВПК.

II. Виконання професійно-орієнтованих завдань (аналіз консультативних випадків).

Запитання для самоперевірки

1. Чим зумовлена необхідність індивідуального психологічного консультування дітей?
2. У чому полягає специфіка консультативної роботи з дітьми дошкільного віку?
3. Назвіть типові запити батьків молодших школярів до консультанта?

Оцінювання заняття №2

Вид роботи	Макс. оцінка (у балах)
Усна відповідь, доповідь, участь в обговоренні теоретичних питань	3
Аналіз консультативних випадків з дошкільниками та молодшими школярами	2
Максимальна оцінка	5

Рекомендована література

Основна

1. Булах І. С., Кузьменко В. У., Помиткін Е. О. [та ін.]. Консультативна психологія : підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 484 с.
2. Васьковская С. В., Горноста́й П. П. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. К.: Вища школа, 1996. 191 с.
3. Васьківська С. Психологічна ситуація як інтелектуальне завдання. Ідентифікація проблеми. *Психолог.* 2006. № 1. С. 21–27.
4. Венгер А. Л. Про поняття «психологічний синдром». *Журнал практичної психології і психоаналізу.* 2001. № 1-2. С. 52-54.
5. Гільбух Ю. З. Навчальна діяльність молодшого школяра. Діагностика та корекція неблагополуччя. К., 2000. 220 с.
6. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол. ; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.
7. Психологічна допомога сім'ї : посібник / за ред. З. Г. Кісарчук. К.: Вид. -во інст-ту соціології НАН України. 1992. 244 с.
8. Трумко О. М. Невербальна поведінка дітей у сімейній комунікації. *Scientific Journal Virtus, January.* № 20, Part 2, 2018. С. 65-68.
9. Чала Ю. М., Шахрайчук А. М. Психодіагностика : навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.

Додаткова

1. Булах І. С, Хомич Г. О. і ін. Соціально-психологічні аспекти процесу адаптації учнів : навчально-методичний посібник. К.: УДПУ ім. Драгоманова, 1997. 46 с.
2. Лангмейер П., Матейчек З. Психическая депривация в детском возрасте. Прага: Авиценум, 1984. 334 с.
3. Особливості консультування дітей молодшого шкільного віку. Studfiles (файловий архів студентів) НПУ імені М. П. Драгоманова. URL: <https://studfile.net/preview/5602043/page:2/>
4. Психологічне консультування молодших школярів та членів їх родини. URL: https://pidru4niki.com/78043/psihologiya/psihologichne_konsultuvannya_molodshih_shkolyariv_chleniv_rodini
5. Психолого-педагогічне консультування батьків молодших школярів: Електронні підручники для студентів. URL: https://stud.com.ua/25550/psihologiya/psihologo_pedagogichne_konsultuvannya_batkiv_molodshih_shkolyarivv
6. Психологічне консультування в закладах освіти різного типу. URL: <https://studfile.net/preview/5602043/>

МОДУЛЬ 2

ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ В ПЕРІОД ПІДЛІТКОВОГО ТА ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Заняття 3

Тема: Психологічне консультування в період підліткового віку

■ **Основні поняття:** «вертикальне» консультування, психологічна інтерпретація, реорієнтація, когнітивно-біхевіоральне консультування, трансформація цінностей «Я» та «Я-концепції», формування саногенного мислення, подолання неконструктивних переконань, формування адаптивної поведінки, активне інструктування та самоінструктування.

► План

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Основні особливості психологічного консультування дітей підліткового віку.
2. Типові запити у консультуванні підлітків та напрямки їх вирішення.
3. Умови та структура ефективної психологічної консультації підлітків.
4. Особливості роботи консультанта з батьками дітей підліткового віку.

II. Вирішення професійно-орієнтованих завдань (аналіз консультативних випадків).

Завдання для самоперевірки

1. У чому полягають труднощі психологічного консультування підлітків?
2. Які завдання особистісного розвитку вирішуються у ході психологічного консультування підлітків?
3. Опишіть етапи індивідуального консультування підлітків. Які техніки при цьому доцільно використовувати?
4. Які основні завдання консультування батьків підлітків?

Оцінювання заняття №3

Вид роботи	Макс. оцінка (у балах)
Усна відповідь, доповідь, участь в обговоренні теоретичних питань.	3
Аналіз консультативних випадків з підлітками та їх батьками	2
Максимальна оцінка	5

Рекомендована література

Основна

1. Близнюкова О. М, Міненко О. О. Консультування підлітків: практичні моделі взаємодії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*. Вип. 1. С. 7-11.

2. Васьковская С. В., Горноста́й П. П. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. К.: Вища школа, 1996. 192с.

3. Консультативна психологія: підручник І. С. Булах, В. У. Кузьменко, Е. О. Помиткін [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 484 с.

4. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол ; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.

5. Кузьменко В. У., Кобернік О. Г. Відверті розмови психолога з батьками та підлітками. К.: Нора-прінт, 2013. 152 с.

6. Нерубаєва І. О., Павловський А. П., Шебардіна А. В. Найкращі практики роботи з підлітками : методичний посібник. Київ, 2020. 180 с.

7. Осадько О. Ю. Технології психологічного консультування. К., 2005. 128 с.

8. Токарева Н. М., Шамне А. В, Макаренко Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу : монографія. Кривий Ріг, 2014. 312 с.

Додаткова

1. Бурменская Г. В. Возрастно-психологический подход в консультировании детей и подростков. М.: Изд-во Московского психолого-социального института, 2002. 416 с.

2. Венгер А. Л. На що скаржитесь? Виявлення та корекція несприятливих варіантів розвитку особистості дітей і підлітків. Рига: ПЦ «Експеримент», 2000. 184 с.

3. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол ; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718798/1/Konsultuvannya_2019.pdf

4. Шкловцова Л. Технології роботи з підлітками. К.: Главник, 2007. 112 с.

Заняття 4

Тема: Консультування осіб юнацького віку

■ **Основні поняття:** завдання особистісного розвитку у юнацькому віці, терапевтичні стосунки, підлаштування, прояснення запиту, життєве самовизначення, криза ідентичності, пошук смислу життя, інтерпретація консультанта, конструктивні способи подолання життєвих негараздів.

■■► **План**

I. Обговорення теоретичних питань:

1. Особливості психологічного консультування осіб юнацького віку.
2. Типові запити юнацтва у процесі психологічного консультування.
3. Професійна позиція психолога в процесі психологічного консультування юнацтва.
4. Активізація особистісного самовизначення та пошуку сенсу життя у процесі психологічного консультування осіб юнацького віку.

II. Вирішення професійно-орієнтованих завдань (аналіз консультативних випадків).

Оцінювання заняття №4

Вид роботи	Макс оцінка (у балах)
Усна відповідь, доповідь, участь в обговоренні теоретичних питань.	3
Аналіз консультативних випадків з особами юнацького віку	2
Максимальна оцінка	5

Запитання для самоперевірки

1. У чому полягають особливості консультування юнацтва?
2. Які проблеми вікові особистісного розвитку у юнацькому віці найчастіше стають предметом психологічного консультування.
3. Яка професійна позиція психолога є найбільш ефективною при консультуванні юнацтва?
4. У чому полягає допомога психолога-консультанта у життєвому самовизначенні особи юнацького віку?

Рекомендована література

Основна

1. Васьківська С. В. Технологія консультування. К.: Главник, 2005. 96 с.
2. Васьковська С. Психологічна «кухня» консультування. *Психолог*. 2005. №34(178). С. 16–18.
3. Булах І. С., Кузьменко В. У., Помиткін Е. О. [та ін.]. Консультативна психологія: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 484 с.
4. Кузьменко В. У., Кобернік О. Г. Відверті розмови психолога з батьками та підлітками. К.: Нора-прінт, 2013. 152 с.
5. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол. ; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.

6. Осадько О. Ю. Технології психологічного консультування. К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.

7. Паркулаб О. Г. Екзистенційна позиція консультанта як професійний вибір. *Психологія особистості*. 2017. № 1 (8). С. 183-197. URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/po/article/view/3146/3582>

8. Психологічне консультування (психологічна служба молоді). / Укладач: Федорчук В. М. Кам.-Под. держ. пед. інст., наук. вид. 1996. 32 с.

9. Титаренко Т. М. Кризове психологічне консультування. Київ: Главник, 2004. 64 с.

Додаткова

1. Алексеева Ю. А. Особливості психологічного консультування підлітків: тематичний план та робоча програма спецкурсу для спеціальностей «соціальна педагогіка, практична психологія» та «соціальна робота, практична психологія». К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. 31 с.

2. Алешина О. Е. Индивидуальное и семейное консультирование. М.: Класс, 2004. 208 с.

3. Донцов М. А., Донцова Д. А. Интернет-консультирование в качестве новой технологии психологического консультирования *Мир психологии*, 2008. №1. С. 150-163.

4. Дідик О. Джей Левін «Діалог». URL: <https://gestaltclub.com/articles/gestalt-terapia/7754-dzej-levin-dialog>

5. Панок В. Г., Зварич І. М., Чаплак Я. В., Чернописький О. М. Основи психологічного консультування: навч.-метод. посібник. Вид. 2-ге, стереотипне. Чернівці: Чернівецький національний ун-т, 2016. 272 с.

6. Ялом І. Ліки від кохання та інші оповіді психотерапевта. Харків. 2021. 332 с. URL: <https://epicentrk.ua/ua/shop/kniga-yalom-i-liki-vid-kokhannya-ta-inshi-opovidipsikhoterapevta-978-617-12-9090-7.html>

МОДУЛЬ 3

ВІКОВО-ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ДОРΟΣЛИХ ТА ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

Заняття 5

Тема: Консультативна робота з дорослими людьми

■ **Основні поняття:** професійні позиції психолога у консультуванні дорослих, вікові кризи дорослості, виявлення механізмів психологічного захисту, конфлікти, складні життєві ситуації, проблемно-орієнтований підхід, активізація особистісних ресурсів.

► План

I. Обговорення питань:

1. Специфіка психологічного консультування дорослих.
2. Моделі психологічної допомоги та позиція консультанта у консультативному процесі.
3. Психологічні проблеми дорослих, що потребують консультування.
4. Засоби впливу на клієнта. Терапевтичний аспект консультування.

II. Вирішення професійно-орієнтованих завдань.

Заняття для самоперевірки

1. Які особливості і труднощі у консультуванні дорослих?
2. Назвіть можливі професійні позиції консультанта у консультативному процесі?
3. Які запити є специфічними для дорослого вікового сегменту?
4. Опишіть механізми психологічного впливу в процесі консультування дорослих.

Оцінювання заняття №5

Вид роботи	Макс. оцінка (у балах)
Усна відповідь, доповідь, участь в обговоренні теоретичних питань,	3
Виконання тестового завдання	2
Максимальна оцінка	5

Рекомендована література

Основна

1. Васьківська С. Психологічні проблеми клієнта й теми консультативної роботи. *Психолог*. 2005. №36(180). С. 28–30.
2. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування. Навч. посібник. К.: Четверта хвиля, 2004. 256 с.
3. Горностаї П. П., Васьковская С. В. Теория и практика психологического консультирования: Проблемный подход. К.: Наук. думка, 1995. 128 с.
4. Засекіна Л. В., Магдисюк Л. І. Психологічна готовність особистості до виходу на пенсію : монографія. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2018. 290 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18749/1/Psyhol_gotovn_monograf.pdf
5. Осадько Л. Психологічні технології консультативної допомоги особистості. *Психолог*. 2003. Груд. (№ 46). С. 14–17.
6. Титаренко Т. М. Кризове психологічне консультування. Київ: Главник, 2004. 64 с.
7. Ушакова І. М. Психологічне консультування людей похилого віку. *Вісник ХНУ ім. Г.С. Сковороди*. 2007. Вип. 22. С. 200-207. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/4175>
8. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс : навч. посіб. Київ, 2005. 656 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Tymbaliuk_Ivan/Psykholohichne_konsultuvannia_ta_korektsiia_Modulno-reitynhovy_kurs.pdf

Додаткова

1. Ахола Т., Фурман Б. Терапевтическое консультирование. Беседа, направленная на решение. СПб.: Речь, 2001. 160 с.
2. Осадько О. Технології психологічного консультування. Київ: Ред. Загальнопедагогічних газет, 2005. 128 с.
3. Паркулаб О. Г. Екзистенційна позиція консультанта як професійний вибір. *Психологія особистості*. 2017. № 1 (8). С. 183-197. URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/ro/article/view/3146/3582>
4. Панок В. Г., Зварич І. М., Чаплак Я. В., Чернописький О. М. Основи психологічного консультування: навч.-метод. посібн. Вид. 2-ге, стереотипне. Чернівці : Чернівецький національний ун-т, 2016. 272 с.
5. Хрестоматія психологічного консультування. Електр. ресурс. URL: <https://kpr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/160/2023/04/khrestomatia-psykol.konsultuvannia.pdf>
6. Файн С. Ф., Глассер П. Г. Первичная консультация: установление контакта и завоевание доверия. М.: Когито-центр, 2010. 240 с.

ПРИКЛАДИ КОНСУЛЬТАТИВНИХ ВИПАДКІВ

Ситуація 1

З опису матері дівчинки дошкільного віку: «Приблизно з одного року у Тані виявився дуже сильно виражений негативізм, що зберігся до цього часу. Найголовніше – зробити так. Як вона хоче, не підкорятися чужій думці. Не важливо, чому саме суперечка, важливо – зробити навпаки. Таня надзвичайно збудлива. Абсолютно незначні речі викликають у неї бурхливу реакцію, істерику.

Для неї характерні злоба, агресивність стосовно тих, хто зазіхає на її власність (власність – це і іграшки, і мама).

Дуже ревнива, брата просто ненавидить, хоча і може деякий час з ним погратися. Він дратує Таню не лише, коли вони сваряться через іграшку, але просто своїм існуванням.

Хамство, агресія по відношенню до дорослих вдома – норма поведінки. Таке траплялося і дитсадку, втім нормою поки що не стало. Співчувати вона, мабуть, не здатна. Вона, здається, отримує зловтішне задоволення, коли іншому боляче.

Інтелектуально та за силою почуттів – випереджає свій вік. З однолітками їй не цікаво, тому прагне дружити із старшими дітьми.

Таку психологічну характеристику дала мама своїй дитині до початку роботи у групі корекції сімейних взаємин (Васьківська С. В., Горностаї, 1996).

■■■➔ Завдання для роботи в мікрогрупах

- 1. Відчуйте загальний емоційний тон материнського твору на задану тему.*
- 2. Підготуйте запитання для розмови з матір'ю дівчинки.*
- 3. Накресліть шляхи покращення ситуації.*

Ситуація 2

Юра (6 років, 2 місяця) прийшов з мамою записуватись до школи. Перше ж завдання, в якому вимагалось намалювати фігуру чоловіка, а потім змалювати два речення за зразком, він виконав вкрай неохоче, приговорюючи, що він не любить малювати. Виконуючи завдання «Візерунок» він теж весь час говорив, що втомився і не хоче більше малювати. Але в ту ж саму мить схоплювався із-за столу, підбігав до дошки, хапав крейду та починав малювати на дошці кораблі.

Від виконання наступних завдань він намагався ухилитися, посилаючись на біль у животі. Але його мати, яка весь цей час знаходилась поруч, сказала, що він завжди так говорить, коли не хоче щось робити.

Хлопчик не міг впоратись із жодним завданням: всі вони викликали у нього негативні емоції.

Дослідження показало, що Юра абсолютно не готовий до школи: ні в емоційно-вольовому, ні в інтелектуальному, ні в мовному відношенні.

Мама зазначила, що її син дуже непосидючий та неухажливий, оскільки їм ніхто не займався ні в сім'ї, ні в дитячому садку. Втім вона сподівається, що школа це надолужить. (За: Гуткіна Н. І., 1991, с. 35).

■■■➔ Завдання для роботи в мікрогрупах

1. У чому криються причини неготовності дитини до шкільного навчання?

2. Які труднощі очікують хлопчика у школі, якщо ситуація не буде виправлена?

3. Змодельуйте розмову з мамою та підберіть аргументи на користь власної точки зору.

Ситуація 3

В консультацію звернулася мама підлітка 15 років зі скаргою на те, що він відмовляється спілкуватися з нею: припинив розмовляти, повісив на двері кімнати замок, окремо харчується (влаштувався працювати кур'єром на пошту). Сім'я повна. Стосунки сина з батьками завжди були дистантними, але в рамках припустимого. Син, за словами матері, вже давно нічим не ділиться та нічого не розповідає про себе. Підліток гарно навчається в школі, самостійний, сам записався на підготовчі курси до ЗВО. Запит: допомогти відновити із сином нормальні стосунки (Бурменська Г. В. та ін., 2002).

■■■➔ Завдання для роботи в мікрогрупах

Ваші припущення про можливі причини поведінки підлітка?

Складіть програму психологічного обстеження.

Що можна рекомендувати батькам ?

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

При оцінюванні результатів засвоєння дисципліни (поточного і підсумкового) застосовується бально-рейтингова система. Засвоєння кожної теми змістового модуля навчального матеріалу оцінюється в балах. Для кожної теми модуля розроблена система контрольних завдань, які виконуються студентом самостійно й у сукупності визначають рівень його навчальних досягнень. Кожне завдання оцінюється в передбачених за нього балах. При оцінюванні по кожній темі враховуються усні відповіді на практичних заняттях, виконання практичних завдань, виконання індивідуальних завдань, написання контрольних робіт тощо.

В кінці семестру реальні бали, отримані студентами за те чи інше завдання (вид діяльності), підсумовуються, і ця сума вважається рейтинговою оцінкою успішності студента за результатами поточного контролю.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за семестр з дисципліни – 100.

СИСТЕМА ПЕРЕКЛАДУ БАЛІВ ЗАЛІКОВІ ОЦІНКИ

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою університету
А	Зараховано – студент повністю орієнтується в питаннях курсу, знає основні теорії, типи, чинники та механізми агресивної поведінки, психологічні технології її психодіагностики, психокорекції та психопрофілактики, може наводити коректні приклади.	90-100
В	Зараховано – студент відносно повно орієнтується у змісті основних питань курсу, але припускається несуттєвих неточностей та помилок, має певні труднощі з наведенням прикладів, шляхів вирішення прикладних проблем.	83-89
С		75-82
D	Зараховано – студент фрагментарно орієнтується в питаннях, основних термінах та концепціях, демонструє помітні складнощі з наведенням практичних прикладів, конкретних діагностичних, корекційних та/або профілактичних технологій, пов'язаних з роботою з агресивними людьми.	68-74
Е		60-67
FX	Незараховано (з можливістю повторного складання) – студент не орієнтується в питаннях курсу, не виконав більшу частину практичних, самостійних та індивідуальних завдань курсу.	35-59
F	Незараховано (з обов'язковим повторним курсом) – студент не орієнтується в питаннях курсу, не виконав всі або переважну частину практичних, самостійних та індивідуальних завдань курсу.	1-34

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ (ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ)

Модуль 1

1. Наведені нижче ознаки розподілити на дві групи, які мають характеризувати немедичну психотерапію або психологічне консультування:

1) а) має справу з цілком здоровою людиною, яка переживає певні труднощі;

б) має справу з певними відхиленнями у психічному здоров'ї;

2) а) переважно спрямована на подолання складних особистісних порушень; б) переважно спрямована на попередження складних особистісних порушень;

3) а) охоплює широке коло міжособистісних проблем;

б) охоплює глибинні інтраперсональні проблеми;

4) а) спрямована на застосування методів допомоги клієнту;

б) спрямована на активізацію власних особистісних ресурсів клієнта;

5) а) дотримується одного теоретико-методологічного підходу;

б) застосовує широкий спектр методів та підходів.

психотерапія	консультування
1) 2) 3) 4) 5)	1) 2) 3) 4) 5)

2. Що із перерахованого НЕ можна вважати метою психологічного консультування?

а) активізувати сили та здібності клієнта;

б) прояснення життєвої ситуації клієнта;

в) допомога у виборі оптимального способу поведінки у складній ситуації;

г) вирішення всіх життєвих проблем.

3. Ідентифікація проблеми, висування цілей та плану терапевтичної роботи здійснюється консультантом на:

а) першій стадії консультування;

б) другій стадії консультування;

в) третій стадії консультування;

г) четвертій стадії консультування.

4. Специфічна формою психологічного консультування, що знаходить застосування у тих випадках, коли практичний психолог надає допомогу дорослим і дітям з приводу вікових проблем називається

5. Специфіка віково-психологічного консультування визначається:

- а) структурою консультативного процесу;
- б) методами консультативного процесу;
- в) предметом консультативного процесу;
- г) складом учасників консультативного процесу.

6. Що із перерахованого є предметом вікового психологічного консультування?

- а) стреси;
- б) вікові кризи;
- в) психічні розлади;
- г) емоційні стани.

7. Взаємодія консультанта з дітьми та батьками має місце в таких напрямках психологічного консультування, як:

- а) профорієнтаційне консультування;
- б) при психолого-медико-педагогічних комісіях з приводу відхилень у розвитку дітей;
- в) у бізнесі та підприємстві;
- г) у навчальних та виховних закладах системи освіти;
- д) у юридичній сфері.

8. Контроль за ходом психічного розвитку на основі уявлень про нормативний зміст та вікову періодизацію цього процесу з метою своєчасної надання психологічної допомоги є головним завданням віково-психологічного консультування:

- а) дітей та їхніх батьків;
- б) дорослих.

9. Вкажіть послідовність етапів процесу надання психологічної допомоги з проблем розвитку дитини:

- етап розробки рекомендацій з профілактики та корекції психічного розвитку дитини;
- етап первинного прийому;
- етап діагностичний.

10. Складіть перелік запитань (6-8) психолога стосовно розвитку дитини дошкільного віку при анамнестичній бесіді з батьками?

Модуль 2

1. Визначення впливу неправильного сімейного виховання; необхідність у присутності батьків; невизначеність кількості зустрічей із психологом; необхідність проведення психодіагностики є специфікою ВПК: а) дошкільників та молодших школярів; б) підлітків; в) юнацтва; г) дорослих.

2. Труднощі у навчанні, порушення взаєностосунків з однолітками та вчителем, порушення дисципліни, відмова ходити до школи є поведінковими проявами у молодшого школяра: а) тривожності; б) нормального розвитку; в) психогенної шкільної дезадаптації (ПШД); г) психічного захворювання.

3. Вирішення задач з дозованою допомогою, у процесі ВПК спрямовані на діагностику у дитини молодшого шкільного віку: а) пізнавальних процесів; б) здатності до навчання дитини; в) мотивації, рівня домагань; г) навчальних навичок.

4. Віково-психологічне консультування батьків дітей молодшого шкільного віку: а) можливе без обстеження дитини; б) неможливе без обстеження дитини.

5. Психологічна підтримка, оптимізацію психічного стану, актуалізацію власних психологічних ресурсів є аспектом вікового консультування підлітка: а) терапевтичним; б) діагностичним; в) профілактичним; г) правильної відповіді немає.

6. Встановить порядок стадій встановлення довірливих взаємин з підлітком у ході ВПК: пошук спільних інтересів, тем; накопичення, проведення бесід на нейтральні й актуальні теми; взаємне прийняття для обговорення особистісних якостей (переважно позитивних); індивідуальні взаємодії та взаємна адаптація партнерів; повне взаєморозуміння та довіра; виявлення якостей, небезпечних для взаємодії;

7. Консультування підлітків здійснюється відповідно до загальноприйнятої схеми (встановити послідовність): запит підлітка, опис труднощів і бажаних змін у собі, конкретних людях, ситуації; психодіагностична бесіда(пошук причин труднощів); встановлення контакту з підлітком; психологічна інтерпретація (гіпотеза консультанта про можливі чинники труднощів підлітка).

8. Для розвитку когнітивного компоненту самосвідомості підлітків найбільш ефективними є методи:

- а) психоаналітичного підходу;
- б) когнітивно-біхевіорального підходу;
- в) діяльнісного підходу

9. Наведені нижче типові запити у віковому консультуванні розподілити на дві групи:

підлітки	юнацтво

1) труднощі життєвого самовизначення; 2) труднощі у навчанні і шкільної дезадаптації; 3) визначенням власної системи цінностей і смислів; 4) оволодінням конкретною професією; 5) подолання кризи підліткового віку; 6) проблема взаєморозуміння та близькості у міжособистісних взаєминах; 7) порушення стосунків з дорослими та однолітками; 8) проблеми дисгармонійності характеру; 9) переживання самотності; 10) проблеми розвитку самосвідомості.

10. Алгоритм консультування особи юнацького віку включає в себе (встановіть відповідність): 1) встановлення контакту; 2) прояснення запиту; 3) діагностика; 4) інтерпретація; 5) вироблення конструктивних способів подолання життєвих негараздів: а) опис існуючих труднощів і бажаних змін після проведення консультативної бесіди; б) підлаштування за допомогою вербальних та невербальних засобів (голос, міміка, жести); в) аналіз проблеми з висуненням гіпотез; г) пошук причин наявних проблем (малюнкові методики, проєктивні тести); д) використання психотерапевтичних методів гештальт-терапії, логотерапії, психодрами та ін.

Модуль №3

1. У роботі з дорослими клієнтами зусилля психолога мають бути спрямовані на роботу з:

а) думками; б) поведінкою; г) внутрішнім світом; г) життєвою ситуацією клієнта.

2. Типовим для якого вікового сегменту суспільства є запит допомогти розв'язати сімейні, професійні, міжособистісні, в системі «батьки – діти» та внутрішньо-особистісні:

а) підлітки; б) юнацтво; в) дорослі; г) люди похилого віку.

3. Представники якого вікового сегменту суспільства звертаються із запитом вирішити проблеми втрати здоров'я при неврозах, аддиктивній поведінці (алкоголізм, ігроманія, тютюнопаління, комп'ютерна, ігрова, Інтернет, харчова та інші залежності):

а) підлітки; б) юнацтво; в) дорослі; г) люди похилого віку.

4. Що заважає досягненню особистісної цілісності розвитку особистісної цілісності дорослої людини з позиції проблемно-орієнтованого підходу:

- а) нестабільне середовище;
- б) не розуміння з боку близьких людей;
- в) внутрішні самообмеження;
- г) відсутність психологічної допомоги.

5. Переломні моменти на життєвому шляху, що потребують від людини зміни звичної соціальної ролі або перегляду мети, сенсу, способів життя, зміни всього життєвого задуму – це:

- а) повсякденний стрес;
- б) кризова ситуація;
- в) внутрішній конфлікт;
- г) всі відповіді правильні.

6. Життєві кризи в дорослому віці, що пов'язані з певним етапом особистісного розвитку, це:

- а) нормальними, або прогресивні кризи;
- б) анормальні регресивні кризи.

7. Суттєва розбіжність між кризовим консультуванням і психотерапією – це акцентування на значенні життєвої ситуації в першому випадку й акцентування на – у другому.

8. Головною метою консультативної діяльності з людьми похилого віку є:

- а) подолання почуття самотності;
- б) зміцнення психічного здоров'я;
- в) перетворення негативного внутрішнього образу старості в позитивний;
- г) вислуховування скарг.

9. Методи психологічного консультування людей похилого віку – це такі (правильне підкреслити): бесіда, тестування, інтерв'ю, цілеспрямоване спостереження, дискусійне обговорення тем, проєктивне малювання, рефлексивні методи.

10. Порядок етапів консультування людей похилого віку має бути наступним: 1, 2, 3, 4.

- а) пригадування та обговорення усього приємного, що є в актуальній життєвій ситуації клієнта – людини похилого віку;
- б) зміцнення позитивного ставлення до себе;
- в) підвищення настрою;
- г) формування позитивного образу старості як часу для відпочинку, здійснення улюбленої діяльності та роздумів.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ БАЛІВ

<i>Максимальні бали за різні види робіт</i>	<i>Модуль 1</i>			<i>Модуль 2</i>			<i>Модуль 3</i>		
<i>Практичні заняття</i>	5		5	5		5			5
<i>Інд. самостійна робота</i>	5	5	5	5	5	5	5	5	5
<i>Модульні контрольні</i>	10			10			10		
<i>Разом за модуль</i>	35			35			30		
<i>Загалом</i>	100								

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З КУРСУ

Основна

1. Близнюкова О. М., Міненко О. О. Консультування підлітків: практичні моделі взаємодії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*. 2023. №1. С. 7-11.
2. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: навч. посіб. К.: Четверта хвиля, 2004. 240 с.
3. Горностаї П. П., Васьковська С. В., Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. К.: Вища школа, 1996.
4. Булах І. С., Кузьменко В. У., Помиткін Е. О. [та ін.]. Консультативна психологія: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 484 с.
5. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол ; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.
6. Кузьменко В. У., Кобернік О. Г. Відверті розмови психолога з батьками та підлітками. К. Нора-прінт, 2013. 152 с.
7. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с.
8. Нерубаєва І. О., Павловський А. П., Шебардіна А. В. Найкращі практики роботи з підлітками : методичний посібник. Київ, 2020. 180 с.
9. Осадько О. Ю. Технології психологічного консультування. К.: Ред. загально-пед. газ., 2005. 128 с.
10. Психологічне консультування: теорія та практика : навч.-метод. посіб. / за ред. І. М. Зварича, В. Г. Панка, В. М. Радчук. Чернівці : Рута, 2011. 272 с.
11. Психологічне консультування (психологічна служба молоді) / укладач: Федорчук В. М. Кам.-Под. держ. пед. інст., наук. вид., 1996. 32 с.
12. Титаренко Т. М. Кризове психологічне консультування. Київ: Главник, 2004. 64с.
13. Токарева Н. М., Шамне А. В., Макаренко Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу : монографія Кривий Ріг, 2014. 312 с.

14. Хомич Г. О., Ткач Р. М. Основи психологічного консультування : навч. посіб. К.: МАУП, 2004. 152 с.
15. Ушакова І. М. Психологічне консультування людей похилого віку. Вісник ХНУ ім. Г. С. Сковороди, 2007. Вип. 22. С. 200-207.
16. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: навч. посіб. Київ, 2005. 656 с.

Додаткова

17. Бурменская Г. В., Карабанова О. А., Лидерс А. Г. Возрастно-психологическое консультирование: Проблемы психического развития детей. М.: Изд-во МГУ, 1990. 136 с.
18. Васьківська С. Психологічна ситуація як інтелектуальне завдання. Ідентифікація проблеми. *Психолог*. 2006. № 1. С. 21-27.
19. Василюк Ф. Е. Рівні побудови переживання і методи психологічної допомоги. *Вопросы психологии*. 1988. № 5. С. 27-37.
20. Венгер А. Л. Структура психологического синдрома. *Вопросы психологии*. 1994. № 4. С. 82-92.
21. Возрастно-психологический подход консультировании детей и подростков : учеб. пособие для студ. учеб. заведений / под ред. Г. В. Бурменская, Е. И. Захарова, О. А. Карабанова и др. М.: Академия, 2002. 416 с.
22. Гільбух Ю. З. Навчальна діяльність молодшого школяра. Діагностика та корекція неблагополуччя. К., 2000. 220 с.
23. Донцов М. А. Донцова Д. А. Интернет-консультирование в качестве новой технологии психологического консультирования. *Мир психологии*. 2008. №1. С. 150-163.
24. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 384 с.
25. Михальченко Н. В. Психотерапія з психокорекційною роботою: навч.-метод. посіб. Миколаїв, 2018. 172 с.

Інформаційні ресурси:

1. Васьковська С. В. Основи психологічного консультування URL: <https://www.twirpx.com/file/214243/>
2. Венгер А. Л., Цукерман Г. А. Психологическое обследование младших школьников. URL: <https://studfile.net/preview/6188118/>
3. Віково-психологічне консультування. URL: [https:// pidru4niki.com/78042/psihologiya/vikovopsihologichne_konsultuvannya](https://pidru4niki.com/78042/psihologiya/vikovopsihologichne_konsultuvannya)
4. Булах І. С., Кузьменко В. У., Помиткін Е. О. [та ін.]. Консультативна психологія: підручник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014.

484 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34686/Bihun%20N.%20I.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

5. Линде Н. Д. Психологическое консультирование: Теория и практика. URL: <https://www.twirpx.com/file/1673585/>

6. Особливості консультивання дітей молодшого шкільного віку. Studfiles (файловий архів студентів) НПУ імені М. П. Драгоманова. URL: <https://studfile.net/preview/5602043/page:2/>

7. Психологічне консультивання молодших школярів та членів їх родини. URL: https://pidru4niki.com/78043/psihologiya/psihologichne_konsultuvannya_molodshih_shkolyariv_chleniv_rodini

8. Психолого-педагогічне консультивання батьків молодших школярів: Електронні підручники для студентів. URL: https://stud.com.ua/25550/psihologiya/psihologo_pedagogichne_konsultuvannya_batkiv_molodshih_shkolyarivv

9. Ушакова І. М. Психологічне консультивання людей похилого віку. Харків: Вид. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2007. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/4175>

10. Хомич Г. О., Ткач Р. М. Основи психологічного консультивання: навч. посіб. Київ, 2004. С. 4-6, 9-21. URL: https://lkkeip.at.ua/_ld/1/146_up_31.pdf

11. Хрестоматія психологічного консультивання. URL: <https://kpr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/160/2023/04/khrestomatiiapsyhol.konsultuvannia.pdf>

12. Цимбалюк І. М. Психологічне консультивання та корекція. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Tsymbaliuk_Ivan/Psykholohichne_konsultuvannia_ta_korektsiia_Modulno-reitynhovyi_kurs/

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ЮЩЕНКО
Ірина Миколаївна

ОСНОВИ ВІКОВО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Навчально-методичні рекомендації
до вивчення дисципліни
«Технології наблік рілейшнз»
для студентів закладів вищої освіти
спеціальності 053 Психологія

Технічний редактор *О. Клімова*

Комп'ютерна верстка
та макетування *О. Клімова*

Комп'ютерний набір *І. Ющенко*

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 23743-13583 ПР від 06.02.2019 р.*

Підписано до друку 22.12.2023 р. Формат 60 x 84 1/16.

Папір офсетний. Друк на різнографі.

Ум. друк. арк. 2,33. Обл.-вид. арк. 1,39.

Наклад 50 прим. Зам. №060.

Редакційно-видавничий відділ НУЧК імені Т.Г. Шевченка.

14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53, к. 208.

nuchk.tipograf@gmail.com